

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Університет Ауреля Влайку (Румунія)
Центральна бібліотека Болгарської академії наук (Болгарія)
Коледж Санта-Фе (США)
Державний університет Сан-Паулу (Бразилія)
Університет Метрополітен Лондон (Великобританія)
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)
Державний архів Полтавської області
Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

23 листопада 2023 року

Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕКСТІВ

Активний розвиток міжнародних відносин спричинив велику увагу до аспектів перекладу професійно орієнтованих текстів. Особливо складним є юридичний переклад, оскільки переклад тексту повинен бути адекватним з погляду юриспруденції. Для отримання результату перекладач повинен володіти специфічними термінами, характерними для країни, мовою якої здійснюється цей переклад, знати різницю в законодавчій базі двох країн, відмінність правових систем, тому юридичний переклад – складний процес, який вимагає від фахівця додаткових навичок. Крім того, юридичні тексти мають особливий стиль, містять велику кількість термінів і складних конструкцій. Тому завдання перекладача – це досконале володіння іноземною мовою, а також знання специфічної правової лексики. Переклад контрактів та торговельних угод розглядають з-поміж текстів юридичної сфери, зокрема переклад текстів зі сфери права, які створюють з метою надання юридичної інформації особам, які не володіють вихідною мовою, але потребують розуміння змісту тексту мовою перекладу. Особливості перекладу юридичних текстів ставали предметом дослідження у працях О. Доценко [1], Н. Іщенко, В. Гончарової [2], В. Карабана [3], І. Клименко, І. Зоренко [4], Л. Росенко, О. Горлатової, С. Редько [5], О. Ходаковської [6], І. Шумило, Т. Сніци [7] та інших. Деяким аспектам загальної проблеми перекладу юридичних текстів були присвячені дослідження способів англо-українського перекладу текстів міжнародних договорів [1], стратегій перекладу англomовного юридичного дискурсу [6] тощо.

Ефективний переклад законів, нормативно-правових актів та його проєктів, різних договорів, контрактів, юридичних висновків, апостилей і нотаріальних свідчень вимагає точності та адекватності. Багато з вищезгаданих документів належать до шаблонних, тому що вони мають велику кількість кліше та стійких фраз. В англійських країнах є спеціальна назва юридичної мови або жаргону – *legalese* або *lawspeak*. Тому, знаючи лише розмовну англійську, такі тексти перекласти досить проблематично. Найбільша трудність перекладача полягає в тому, що у процесі перекладу таких текстів часто відсутні у мові перекладу юридичні терміни або поняття, що існують у мові оригіналу, тобто англійський юридичний текст містить юридичні терміни й формулювання, не характерні для української правової системи, юридичні формулювання якої відмінні від формулювань в англійській мові, наприклад, *European* є першим компонентом термінологічних словосполучень, які означають правові, політико-правові органи (The European Parliament – Європейський парламент; The European Council – Рада Євросоюзу; The European Commission – Європейська комісія). Труднощі викликають і термінологічні лакуни: не завжди в мові перекладу є відповідний термін або його еквівалент через його відсутність у юридичній практиці іншої країни. У цьому випадку перекладачеві необхідно знайти словесну конструкцію, яка найбільше точно передає сенс вихідної фрази.

Своєрідна особливість англійських юридичних текстів на лексичному рівні – це частотне вживання запозичених конструкцій, що зумовлене тривалим періодом існування латинської та французької мов офіційними мовами юридичних текстів, наприклад: *lis pendens* (лат.) – *позов, що знаходиться на розгляді*; *voir dire* (франц.) – *попередній допит свідків*; використання слів та словосполучень, які крім загальноприйнятого значення, мають особливе юридичне значення: *consideration* (*valuable consideration*) – *зустрічне вирішення*, *action* – *судовий позов, судовий*

процес, судочинство; стилістично нейтральних ідіоматичних виразів та фразеологічних словосполучень: *the bar and the bench – суд і адвокатура*. Ще одна особливість юридичних текстів – регулярне використання займенникових прислівників (*hereafter/hereinafter – номім, далі; hereby – справжнім, цим; herein – тут; therein – там; thereto – туди, до того* тощо); частотність вживання модальних дієслів (*shall, will*); пасивних конструкцій «*It may be true that such parts of the common law [...] are based upon, or (are) consistent with, ideas and values [...]*». На синтаксичному рівні юридичні тексти також мають свої особливості – це нехарактерний порядок слів, надзвичайно складні речення з підрядними частинами умови, велика кількість перерахувань та застережень, кліше та архаїзмів, тавтології. Стандартизованість реалізується через використання кліше, стійких синтаксичних конструкцій, дотриманні чітких правил оформлення, які регламентують як зовнішній вигляд документа, а й структуру тексту. Збереження таких одиниць у тексті перекладу забезпечує функціонування наступності у правозастосуванні. Завдання фахівця з максимальною точністю й лаконічністю юридичною мовою відтворити зміст поняття контракту або іншого документа.

Міжнародні ділові контракти можуть мати різні предмети договору, умови, категорії та основну частину, можуть бути по-різному класифіковані. Згідно з правами та обов'язками сторін, що підписують контракт, з-поміж міжнародних ділових контрактів виокремлюють контракт про міжнародну купівлю-продаж товарів; контракт про міжнародну передачу технологій; контракти про міжнародні сумісні підприємства; контракт іноземних договірних сумісних підприємств; контракт міжнародних технічних проєктів; контракти компенсаційної торгівлі; контракти іноземного кооперативного розвитку натуральних ресурсів; контракти міжнародного приватного найму; контракти міжнародних лізингових послуг; контракти іноземного кредитування та

позик; контракти міжнародного будівництва-експлуатації-передачі тощо. Крім того, міжнародні ділові контракти поділяють на договори страхування, договори зберігання, агентські договори, договори щодо надання роботи іноземним штатним працівникам, договори міжнародного транспортного забезпечення.

На особливу увагу заслуговує використання перекладацьких трансформацій у процесі перекладу юридичних текстів. Найчастіше використовують такі прийоми як калькування (запозичення іноземних слів і виразів), транскрипція та рідше транслітерація (передача знака однієї письмової системи знаком іншої системи), досить часто використовують прийом антонімічного перекладу. Здебільшого не перекладають скорочення, їх залишають мовою оригіналу або транслітерують; транскрибують переважно іноземні прізвища, власні імена та назви з урахуванням традиційного написання відомих прізвищ; найменування іноземних фірм, компаній, акціонерних товариств, корпорацій, концернів, монополій, промислових об'єднань: *Northern Explorers, Montreal, Canada, hereinafter referred to as the "Buyers" on the one side and Brown and Co. referred to as the "Sellers" on the other side have concluded the present Contract on the following...* - *Компанія «Норсерн Експлорерс», Монреаль, Канада, надалі «Покупець» з однієї сторони та фірма «Браун і Компанія», надалі «Продавець», заключили цей контракт про наступне...* В англійському юридичному тексті багато закріплених клішованих виразів, які іноді вирізняються своєю розгорнутістю або стислістю. Проблема тому, що англійські кліше не мають своїх відповідників українською мовою, тому перекладач змушений вдаватися до генералізації (*bail – тимчасове звільнення під зобов'язання явки до суду*), конкретизації (*«constant review – постійне внесення змін»*) чи модуляції: *«Deeds dangerous for the society and criminally liable»* - *«не визнання злочинними зазіхань, що мають суспільно*

небезпечний характер і потребують кримінально-правового регулювання, завдає серйозної шкоди...».

Отже, юридичний текст мовою перекладу має бути достовірним, адекватним, адаптованим, будь-яка неточність може спричинити поважні наслідки: неправильне трактування документу – економічні втрати, невиконання умов договору, порушення законів, тривалі судові позови. Для того щоб забезпечити кваліфікований переклад юридичних текстів необхідно з'ясувати всі випадки багатозначності та синонімії, уточнивши словникові відповідності термінів.

Джерела та література

1. Доценко О. М. Способи англо-українського перекладу текстів міжнародних договорів. *Молодий вчений*. 2019. № 6 (70). 15 с.
2. Іщенко Н., Гончарова В. Юридичний переклад як складова юридичного дискурсу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 43, Т. 2, 2021. С. 168–172.
3. Карабан В. І. Англійсько-український юридичний словник : Понад 75 тис. слів та словосполучень юрид. підмови та близько 160 тис. укр. перекладних відповідників. Вінниця : Нова книга, 2004. 1088 с.
4. Клименко І. М., Зоренко І. С. Юридичний текст в аспекті перекладу. Філологічні студії. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*, 2016. Вип. 14. С.81-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2016_14_11.
5. Роєнко Л., Горлатова О., Редько С. Особливості перекладу юридичних текстів. *Актуальні питання іноземної філології*. 2021. Вип. 15. С. 91–96.
6. Ходаковська О. О. Стратегії перекладу англomовного юридичного дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 13. Том 3. С. 61–65. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/13/part_3/13.pdf